

İktisat Üzerine Tutucu Düşünceler 30 Kasım 2009

Türkiye kamuoyunda ender de olsa iktisat bilimi tartışılmakta, basında iktisat üzerine yazılar çıkmaktadır. Küresel krizin patlak vermesinden sonra dünyada olduğu gibi Türkiye’de de iktisat biliminin nasıl olması gerektiği konusunda daha çok tartışma yapılır hale geldi. Bu yazılar temel olarak iki eksen de gelişti. Birinci görüşe göre, neo-klasik iktisat yaklaşımı yanlış ve Keynesyen yaklaşıma geri dönülmesi gerekiyordu. İkinci yaklaşıma göre ise, iktisat bilimi tamamen felsefiydi, metodolojik yanlışlar üzerine kurulmuştu ve yeni bir iktisat yaklaşımı geliştirilmeden makro ekonomik kuramın “işe yarar” olması mümkün değildi.

Birinci yaklaşımı savunanlar iddialarında haksız sayılmazlar çünkü 1970’lerin ikinci yarısından itibaren makro ekonominin kurucusu Keynes ve Keynesyen yaklaşım bir kenara atılıp neo-klasik yaklaşıma geçildi, serbest piyasa ekonomisi ve görünmez el (**invisible hand**) yüceltildi ve bu yaklaşım makro iktisat içinde çok geniş bir taraftar kitlesi buldu. 1980’lerden itibaren pompalanmaya başlanan deregülasyon ve “bırakınız yapınlar-bırakınız geçsinler” felsefesi ışığında özellikle finans alanında tüm kararların piyasa oyuncularına bırakılması ve nitekim bu oyuncuların işbirliği yaparak piyasa sistemini aldatması küresel krize yol açtı. Krizin hemen öncesinde ise ABD, yaklaşık 30 yıldır bütün dünyaya deregülasyon ve serbest piyasa politikaları öneren hatta dayatan kendisi değilmişçesine ufuktaki krizin zararlarını en aza indirmek için akla gelebilecek her türlü Keynesyen politikayı uygulamaya başlamıştı. Bir yandan ABD Merkez Bankası (FED) öte yandan ABD Hazinesi ve hükümeti Keynesyen politikalar uygulayarak ekonomiyi ayakta tutmaya çalıştı. Bütün bu olup bitenin farkında olan basın, ABD’nin bu uygulamalarda “ölçüyü kaçırdığını” alaycı şekilde ifade etmek için “sosyalist ABD” kavramını kullandı. Sonuç olarak tüm ülkelere emirler yağdıran ABD yönetiminin Keynesyen yöntemlere çark etmesiyle neo-klasik yaklaşımın iflas ettiği anlaşılmış ve Keynesyen politikaların haklılığı ortaya çıkmıştır. ABD’nin, birinci yaklaşıma göre yapılabilecek en akıllıca işi yaparak Keynesyen ekonomi ve politikalara dönmeyi tercih etmesi bunun göstergesi niteliğindedir.

İkinci yaklaşımı savunanlar da iddialarında haksız sayılmazlar. 1980’li yıllardan itibaren artan oranda matematik, istatistik ve ekonometri teknikleri üzerinde yükselen makro iktisat bugün öyle bir hale gelmiştir ki bazı bilimsel dergilerde yazılan iktisat yazılarını okuyabilmek için matematik bölümünden en az lisans derecesi almış olmak gerekmektedir. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesinden faydalanılarak basit denklem sistemlerinden yüzlerce hatta binlerce denklemden oluşan sistemlere geçilmiştir. Uygulanan teknik ne olursa olsun amaç yaşanan makro ekonomik gelişmeleri anlamaya ya da önceden tahmin etmeye çalışmaktır. Ancak bu modellerin hepsi iktisadi aktörleri bir çeşit robot gibi ele alıp iktisadi aktörlerin kararlarını mekanik varsayımlara dayandırarak henüz analizi yeterince yapılmamış ancak iktisat üzerindeki etkisi yadsınamayacak derecede büyük olan insan davranışını es geçmişlerdir. Bu modeller tüm ekonomik aktörlerin ahlak ve etik kurallarına uygun davrandıklarını, bireysel çıkarlar ile toplumsal çıkarların genellikle örtüşüğünü ve ekonominin ağırlıklı olarak rekabet üzerinde yükseldiğini varsayar (elbette bu

Atıfta bulunmak şartı ile alıntı serbesttir.

Yetkiner, I.H. (2009), “İktisat Üzerine Tutucu Düşünceler”, 30 Kasım 2009,
<http://www.hakanyetkiner.com/comments.php>

varsayımlar listesi daha da uzatılabilir). Oysa gerçek yaşamda tüketici ve firma davranışında var olan yalan söyleme, aldatma, hile, kayırma, partizanlık gibi hiç de etik olmayan davranışlar ekonomi üzerinde büyük etkilere sahiptir. Bugün ortaya çıkmıştır ki son küresel kriz bu tür etik olmayan davranışların sonucudur. Finans piyasasında yer alan oyuncuların 1 dolar ile sonsuz büyüklükte finansal varlık yaratma yolunu seçmeleri sonucunda finans piyasası Ponzi Oyunu tuzağına düşmüştür. Daha da vahimi, tüm oyuncular bu durumu bildikleri halde kar hırsına kapılarak bu oyunun bozulmasına engel olmuşlardır. Bu oyunun bir gün birilerinin elinde patlayacağı bilinmesine rağmen oyun devam etmiştir. Zaten iktisatçıların kullandığı matematiksel, istatistikî ve ekonometrik modellerin krizi öngörememe nedeni de, etik olmayan her türlü davranışın modelde kural dışı sayılması ya da ihmal edilmesidir. Yani var olan tüm teknik analiz yöntemleri tüm çekiciliklerine rağmen makro iktisadı anlamaya yetmemektedir. Buna kanıt ne ABD Merkez Bankası'ndaki ne de MIT ve Harvard'daki iktisatçıların küresel krizi öngörememeleridir. Sonuç itibarıyla makro iktisat kuramı sezgilere dayanan yeni yaklaşımlara oranla tekniğe ve neo-klasik varsayımlara daha az ihtiyaç duymaktadır.

Bize göre bu iki görüş de katılmak mümkün değildir. İktisat bilimi ne 50 yıl öncesinin Keynesyen yaklaşımına geri dönebilir ne de bugüne kadar geliştirdiği teknik analiz yöntemlerini terk ederek sezgisel yöntemlere ağırlık verebilir. Bize göre böyle bir "geri adım" bilimin doğasına aykırıdır ve asla gerçekleşmeyecektir. Öncelikle akılda tutulmalıdır ki bilim, sonu olmayan araştırma ve keşfetme sürecidir. O halde hiçbir bilimsel yaklaşımın son ya da nihai yaklaşım olması beklenemez. Her bilimsel paradigma sorulara yanıt verdiği ve sorunları çözdüğü sürece popüler kalır. Bir paradigma yaşamı açıklamakta yetersiz kalmaya başlayınca atıl bir pozisyona düşse de bilgi stoku envanterinden asla silinmez. Keynesyen yaklaşımın izlediği süreç buna örnektir. Keynesyen yaklaşım zaman içinde tamamen tasfiye edildiyse de bu yaklaşımın katkıları bilgi stokunda olduğu gibi kalmıştır. Öğrencilerin makro iktisadı bugün bile Keynesyen yaklaşımla öğrenmeye devam etmeleri bunun en büyük ispatıdır. Dolayısıyla neo-klasik iktisadın biteceğini ve Keynesyen yaklaşıma geri döneceğini beklemek bizce gerçekleşmesi asla mümkün olmayan bir hayaldir. İktisat bilimini yakından takip edenler Yeni-Keynesyenlerin ve Post-Keynesyenlerin zaten 20 yılı aşkın süredir iktisat biliminin içinde olduğunu bilirler. Keynesyen yaklaşım bir şekilde neo-klasik yaklaşımdan etkilenecek evrilmesi gerçeği önümüzde dururken makro iktisat biliminin Keynesyen yaklaşıma geri döneceğini düşünmek ve iddia etmek gerçekten safdillik olur.

Benzer şekilde, makro iktisadın daha az teknik modelleme ve ölçmeye dayalı yaklaşıma yönelmesini önermek hiç gerçekçi değildir. Son otuz yılda onca emek harcanarak geliştirilen veri filtreleme tekniği, mevsimsellikten arındırma, VAR yöntemi, panel veri analizi, dinamik programlama, simülasyon, oyun kuramı, optimal kontrol kuramı gibi teknik ve yöntemlerin bugün yok sayılıp çöpe atılması mümkün olmamakla birlikte bilimin mantığına da aykırıdır. Var olan ölçme tekniklerinin ve yaklaşımlarının kurgusal hatta kuramsal hataları olabilir, varsayımları problemli hatta gerçek dışı olabilir ancak bu eksiklikler hiçbir şekilde o tekniklerin ve kavramların çöpe atılmasını gerektirmez. Tam tersine bilimin yapması gereken bu teknik ve yöntemleri revize ederek eksiklikleri gidermek ve onları daha gerçekçi hale getirmektir.

Atıfta bulunmak şartı ile alıntı serbesttir.

Yetkiner, I.H. (2009), "İktisat Üzerine Tutucu Düşünceler", 30 Kasım 2009,

<http://www.hakanyetkiner.com/comments.php>

I. Hakan Yetkiner

<http://www.hakanyetkiner.com/>

Sonuç itibariyle yaşanan küresel kriz makro iktisat anlayışında mutlaka değişikliklere yol açacaktır ancak bu değişim iktisat literatüründe bugüne kadar yapılanların çöpe atılmasıyla değil; bugüne kadar üretilen bilgi stokunun revize edilmesiyle şekillenecektir. Aksi, bilim mantığına aykırıdır.

Yetkiner

Atıfta bulunmak şartı ile alıntı serbesttir.

Yetkiner, I.H. (2009), "İktisat Üzerine Tutucu Düşünceler", 30 Kasım 2009,

<http://www.hakanyetkiner.com/comments.php>